

at blive Selveiere i en ældre Tid? Saa kan man tage Exempler af samme Art og Beskaffenhed, saa har man en passende Maalestok at vurdere og gaae efter; men, vil man derimod tage en almindelig Maalestok ved at sammenligne Fæstestedernes Priis med Eiendomsstedernes Priis af lignende Areal-Størrelse eller af lignende Hartkorns Størrelse, da vurderer man efter en aldeles falst Maalestok; thi saalænge Stederne ere i Fæste og under Godsbesiddelse, ere de jo ikke overgaaede til Selveieendom; men denne Overgang skulde Loven fremme, skulde dette Lovudkast give en Antydning af, paa hvad Maade dette kunde skee. Dersom det skal skee paa den Maade, at, naar det nuværende Fæste er ude, Stedet da skal betragtes som staaende til fri Handel og Wandel lige med andre Eiendomssteder, da behøves hertil ikke nogen Lov, og det er dog det, hvorpaa dette Lovudkast i Grunden og i Sandhed ene og alene gaaer ud; jeg siger dertil behøves ingen Lov, thi, som Tingene nu staae, ville vistnok de fleste Godseiere sige: det er fra nu af vor Grundsaetning, at vi ikke bortsaeste tiere, men hvergang Fæsteledighed indtræder, sælge vi til hvilken som helst Høistbydende ved Auction, den Frihed have de, og der er ikke længer nogen Interesse for Godseierne i at holde deres Gæster samlede, det frie Hartkornsprivilegium er faldet bort, der er vel Skatteforpligtelse til at indbetaale for Skatterne for det samlede Bøndergods, men denne Skatteforpligtelse falder jo bort, saasnart Gaardene ere solgte til Selveieendom. Jeg siger altsaa, for at befordre en saadan Overgang for de nuværende Fæstere til at blive Selveiere af deres Fæstesteder paa selsomme Maade, som enhver anden Kjøber kan blive det, dertil behøves ingen Lov, thi, ville Godseierne gaae den Vej, da staaer den dem aaben, men den staaer dem kun aaben efterhaanden som Fæsteledighed indtræder, hvorimod, naar en saadan Lov, som denne, udkom, stod det dem aabent om 5 Aar at faae alle Fæstere, dersom disse lode sig lokke herved, til paa engang at overtage deres hidtilværende Fæstesteder til Eiendom efter gangbar Priis for Eiendomssteder i Handel og Wandel. Det var at spørge, om enhver Fæster nu vilde give, ikke for at beholde blot de samme Afgifter,

som han hidtil havde svaret, men for at overbebyrde sine Arvinger, den samme Priis, som enhver anden Kjøber vilde give, naar Stedet sattes til Auction. Der er slet ingen anden Gavn aabnet for Fæstere efter dette Lovudkast; thi det hedder vel, at der skal tages Hensyn til, om Eieren eller Fæstere eier Bygningerne, eller om han beviisligt har foretaget saadanne Forbedringer ved Jorderne eller Bygningerne, at der herfor maatte tilkomme ham passende Godtgjørelse, men dog kun forsaavidt som han ikke havde overtaget sin Fæsteforpligtelse paa det Vilkaar, at han skulde gjøre enten den Forbedring ved Avlingen eller paa Bygningerne, og nu vide vi disse Forpligtelser gives i alle og i hvilken som helst Fæstebrev, og at dette altsaa slet Intet har at betyde. Altsaa, her er slet ikke blevet taget Hensyn til Andet end den gangbare Priis i Handel og Wandel, hvis dette Udcast bliver til Lov, og saa siger jeg, dertil behøves ingen Lov. — De nuværende Fæstere, som gif ind paa en saadan Lov, overgif vel fra at være Fæstere til Selveiere, sikk da Navn af Selveiere, men de bleve i Grunden ikke Selveiere videre, end at de kjøbte til en Priis, som deres Efterkommere skulde give derfor, og, forsaavidt disse da ikke kunde opfylde Accorden, naar den Tid kom, da maatte de strax gaae fra Stederne. Naar Staten skulde ved saadanne Dvoffrelser, som her er foreslaaet, komme til Hjælp i et saadant Niemed med overordentlige Indretninger, med overordentlige store Ulaan, ja der er endog foreslaaet, at Staten skulde have Beføstningen ved Høiesteretsprocesser i Anledning af Forsømmelser, som vedkommende Commissjoner, Eiere eller Fæstere mulig kunde begaae, saa kan jeg ikke see, at noget kunde mere være sat paa Statens offentlige Regning, og hvortil? — blot til at sikkre Capitalisterne deres Capitaler, uden mindste Omkostning fra deres egen Side, og til at skaffe Godseierne alle de Penge, som de mulig kunde beregne, at deres Steder i Tiden kunne blive værd, naar Fæstevangen skulde ophøre, og Fæsteledighed for hvert Sted indtræde; — altsaa, at bidrage til, at et saadant Lovforslag skulde blive til Lov, vilde jeg, hvad min Stemme angaaer, ansee for det Allerværste; jeg kunde